

Norden for lands lov og ret

I 1837 etableres en privat vagtordning i Gandrup, som starter således: "Vi undertegnede Beboere i Gandrup Bye i Vester og Øster Hassing Sogne, Gaard og Husmænd haver, til fælles Sikkerhed om Natten mod Indbrud og Tyveri, forenet os om i Fremtiden at afgive 2 Mand til Vagt hver Nat i Gandrup Bye"

Af Klem Thomsen

Der eksisterer en større kommissionsdom fra den 11. april 1843. Det drejede sig om en røverbande, der havde vakt skræk rundt om. De begik natten mellem den 20. og 21. april 1837 overfald hos husmand Christen Sørensen i Byghaven. Denne var en lille gård i V. Hassing sogn, der senere blev lagt under Striben. Det var overfaldet her, der ledte til røverbandens opdagelse. Men overfaldet gjorde også, at der blev nedsat en kommissionsdomstol til undersøgelse af dette og en række andre røverier. Efterhånden som kommissionen kom nærmere ind i sagen, blev kommissoriet udvidet til at omfatte andre, i alt over 250 personer, der var indviklet i mere eller mindre grove forbrydelser.

Når denne sag har fået et så stort omfang viser dette, at retssikkerheden på den tid har ladet meget tilbage at ønske. Vendsyssel, hvor en del af røverierne havde fundet sted, var dengang virkelig "Landet, norden for lands lov og ret". Dette bekræftes også af en anden kommissionsdomstol, der beskæftigede sig med "Tyvebanden fra Jydske Aas". Her faldt dommen den 13. marts 1843, og 11 personer blev dømt for mord mens 169 blev dømt for tyveri, hæleri m.v., i alt blev 800 forbrydelser påkendt. Der kan læses mere om disse overfald i årbogen for Historisk Samfund for Aalborg amt "Fra Himmerland og Kjær herred" årgang 1959.

Mindre end en uge efter overfaldet i Byghaven blev der underskrevet et dokument omkring en privat vagtordning i Gandrup. Dette følger nedenfor.

Vi undertegnede Beboere i Gandrup Bye i Vester og Øster Hassing Sogne, Gaard og Husmænd haver, til fælles Sikkerhed om Natten mod Indbrud og Tyveri, forenet os om i Fremtiden at afgive 2 Mand til Vagt hver Nat i Gandrup Bye saaledes: I første Omgang afgiver hver Gaardmand og Husmand en fuldvoksen Mandsperson, saaledes at 2 Mand hver Nat i Forening gaar igennem i Sommermaanederne fra Klokken 10 til 2, toe Gange, og i Vintermaanederne fra Klokken 11 til 5 i (det) ringeste tre Gange og navnlig i hver Mands Gaard og ved hver Husmands Hus, nøje saavidt muligt udvendig besigtiger især baade Stuehuset og Laden og skulde der være Tvivl om at Tyven ere i Nærheden eller anden Fare forhaanden, da at gjøre Alarm og baade underette og assistere de Paagjældende. - Naar Husmændene har gaaet Vagt i første Omgang, gaar Gaardmændene alene 2 Omgange saa gaar Husmændene med igen i 4de Omgang og saa fremdeles. - Naar dette fælles Vagthold skal ophøre og igen begynde sker efter Tilsigelse af Budfogden i Gandrup men til den natlige Vagt til-siger de 2 Mænd som sidste Nat har holdt Vagten deres næste Naboer, som skal holde Vagten næstkommende Nat, efter en paa de vagtpligtige medfølgende Fortegnelse. - Skulde, naar denne Forening er underskrevet og altså træder i Kraft og Begyndelsen sker fra vester Ende af Byen, nogen uden gyldig Grund udeblive fra Vagten, og ikke skaffer een i sit Sted, forbinder vi os til at give for en Nats Forsømmelse af en Person 3 skriver tre Rigsbankmark som betales til Budfogden, der paa den Paagjældendes Regning bie en Mand og skulde benævnte Penge strække til mere, skal det overskydende tilfalde Byens Fattige efter nærmere Bestemmelse af os underskrevne. Hvilket herved bekræftes med vore Hænders Underskrift.

Gandrup den 26. april 1837.

*Anders Sørensen - Peder Andersen - Christen Svendsen - Christen Svendsen Lars
Andersen - Svend Gregersen - Thomas Pedersen - Thomas Pedersen
Lars Olesen - Peder Christensen - R. Thomsen - Peder Christensen
Peder Andersen - Lavs Thomsen - Peder Thomsen - Søren Pedersen
Peder Jacobsen - Niels Christensen - Ove Jensen - Bertel Jensen
Peder Rasmussen - Christen Olesen - Thomas Nielsen - Peder Nielsen
Annemari Jensdatter - Bødker Peder Jensen - Hans Christensen
Søren Pedersen - Simon Jensen - Thomas Mortensen - Jørgen ??
Jens Jensen - Anders Jensen - Hans Christensen - Berthel Hansen
Jørgen Frederiksen - Mette Kirstine Vraa? - Anders Smed
Niels Christensen - I. C. Ørtoft - Hans Bertelsen - Jens Andersen*

Denne artikel har tidligere været offentliggjort under titlen "Privat vagtordning i Gandrup" i Årsskrift 1991, udgivet af Museumsforeningen for Hals Kommune.